

Vrátim sa na začiatok – v podstate sa to začalo dvakrát. Naše celkom prvé stretnutie sa odohralo jedného chladného marcového dňa v krypte Kaplnky svätej Márie vo Westminsterskom paláci pod výjavmi trpiacich svätcov v najrôznejších štádiách mučenia. Stalo sa to v ten deň, keď som vstala z postele okolo štvrtej nadržanom. Obyčajne netrpím nespavosťou. Nikdy som sa neprehadzovala z boka na bok, neblúdila som bledá bezcieľne po dome, nesušovala ma chronická únava z prebdených nocí. Občas som sa náhle a bez zjavnej príčiny prebrala uprostred noci – a toto bola jedna z tých nocí. Odrazu som otvorila oči a bola som pri plnom vedomí. *Bože*, pomyslela som si, *fakt sa to stalo...* Znova som si premietala v hlave celú udalosť, zakaždým, keď som sa k tomu vrátila, mi to pripadalo absurdnejšie. Sťažka som sa prevalila pod perinou na druhý bok, znova som privrela oči, ale takmer okamžite som ich znovu otvorila, pretože mi bolo jasné, že prinajmenšom hodinu nemám šancu zaspať. Sebauvedomenie je jeden z bonusov, ktoré prichádzajú s pribúdajúcim vekom. Je to naša cena útechy.

Je veľmi nepravdepodobné, že takto uprostred noci človeku napadne niečo prevratné. Hlavou mu bezcieľne víria myšlienky a každá je ešte mäťúcejšia než predchádzajúca. Vstala som z postele.

Môj manžel pokojne spal, z jeho strany postele sa ozývalo spokojné pochrapkávanie. „Muži dokážu v noci dosiahnuť stav, keď je ich fungovanie obmedzené len na plnenie základných vegetatívnych funkcií,“ vyjadrila sa raz Susannah. „To je vedecky podložený jav.“

Len čo som vyklzla z postele, striaslo ma od zimy, takže som automaticky siahla k vešiaku na dverách a natiahla si hrubý flisový župan. Vtom som si spomenula, že papuče som nechala včera večer v kúpeľni, jemne som za sebou privrela dvere do spálne, aby som nezobudila svojho manžela – muža, ktorého milujem.

Človek síce o takomto čase nemá najjasnejšiu myseľ, ale stále je poruke počítač. Môj je umiestnený v podkrovnej izbe, ktorá má z jednej strany šikmý strop a z druhej sklenené dvere vedúce na okrasný balkónik s výhľadom do záhrady. Ja aj môj manžel potrebujeme vlastné útočisko, a tak sme si na poschodí zriadili dve pracovne. V mojej visí na stene plagát s vyobrazením dvojitej DNA špirály, na dlážke je rozprestretý marocký koberec a na stole tróni miska na spinky z pálenej hlíny, ktorú mi vyrobil syn, keď mal šesť. V rohu mám takmer do výšky písacieho stola naukladanú kopu vedeckých časopisov. Je zatlačená až k stene, aby sa nezosypala.

Pracovňa môjho manžela je zariadená písacím stolom so sklenenou doskou a bielou policovou zostavou, na stene za počítačom visí čiernobiela fotografia San Francisca v drevenom ráme, na ktorej je trolejbus približne z roku 1936. Jeho práca však nemá s trolejbusmi nič spoločné – je expertom v odbore genetických anomálií u myši, ale obrázok myši na stene mu pripadá rovnako nevhodný ako plyšák na kresle. Uprostred stola je prenosný počítač, perá a ostatné písacie potreby sú úhľadne poukladané pod stolom v malom sivom kontajneri so zásuvkami, príručky zoradené v abecednom poradí.

Vždy keď zapnem počítač uprostred noci a miestnosťou sa ozve jemný šum procesora a tmavú obrazovku rozžiari blikajúce modré svetielko, zmocní sa ma zvláštny upokojujúci pocit. Zároveň sa cítim trochu previnilo, lebo kým ostatní pokojne spia, ja robím čosi zakázané. V tú noc som zapla počítač a prešla na druhú stranu k olejovému radiátoru – keďže pracujem

z domu, zide sa mi vlastný radiátor. Nastavila som spínač na nízku teplotu a z radiátora sa takmer okamžite začal šíriť praskot a jemné pípanie spôsobené rozohrievajúcim sa olejom vo vnútri. Vrátila som sa k písaciemu stolu, sadla som si do čierneho koženého kresla a otvorila som nový dokument.

Drahý X,

sú tri hodiny ráno, môj manžel spí na prízemí a ja som v podkroví a píšem Ti list – mužovi, ktorého som videla iba raz v živote a s veľkou pravdepodobnosťou i naposledy. Som si vedomá, že je trochu divné písať list, ktorý nebude nikto nikdy čítať, ale jediná osoba, s ktorou sa o Tebe môžem rozprávať, si Ty sám.

X, pripadá mi milé prihovárať sa Ti takto, hoci určite vieš, že paradoxne z genetického hľadiska je chromozóm X indikátorom ženského pohlavia. Vďaka chromozómu Y mužom s vekom pribúda ochlpenie v oblasti uší a zvyšuje sa riziko výskytu farbosleposti. Pri spomienke na zážitky uplynulého dňa ma zaplaví teplo a cítim sa veľmi príjemne. Dnes v noci sa vo mne spája niekoľko prúdov pozitívnej energie. Odrazu ma všetko teší.

Pracovne sa zameriavam na sekvenovanie proteínov a nedokážem sa od toho odosobniť ani v súkromnom živote. Veda sa v istom zmysle postupne stáva pre človeka akousi formou náboženstva. Vo chvíli, keď som otvárala poštový priečinok, všade okolo seba som videla chromozómy, v pramienkoch dažďa stekajúcich po okne, ktoré sa zlejú v jeden, aby sa zasa oddelili a pokračovali svojou cestou, v postupne miznúcich čiarach zvíreného vzduchu, ktoré na oblohu kreslí lietadlo.

X má toľko rôznych využití, drahý X – trojitým X sa označujú mládeži neprístupné filmy a zároveň si nimi deti posielajú cez narodeninové pohľadnice nevinné bozky.

Keď mal môj syn šesť rokov, vyrobil pre mňa celú kartu popísanú X-kami a čím viac sa blížili k okraju papiera, tým viac sa zmenšovali, aby ich tam natlačil čo najviac. Akoby nikdy nebolo dost X, ktoré sa dajú vtesnať na jednu kartu v porovnaní s ich množstvom na svete.

Nevieš, ako sa volám, a nemám v úmysle Ti to prezradiť, ale začiatkové písmeno je Y – a to je ďalší dôvod, prečo som si Ťa označila ako X. Myslím, že by som bola dokonca sklamaná, keby som vedela Tvoje pravé meno. Možno Graham? Kevin? Jim? X je lepšie. Takto môžeme robiť čokoľvek. Všetko je dovolené.

Keď som napísala toto, potrebovala som si odbehnúť na toaletu, prerušila som písanie, vyšla som z pracovne a vrátila som sa po dvoch minútach.

Prerušila som písanie. Zdalo sa mi, že z prízemia som začula nejaký hluk. Môj manžel chodieval uprostred noci na záchod – to je typické pre mužov po päťdesiatke, takže zbytočná panika. Aj keby sa zobudil a hľadal ma v dome, určite by ho neprekvapilo, že sedím hore za počítačom. Nikdy som dlho nevyspávala. Práve preto som to v živote dotiahla ďaleko. Niektoré z mojich najúspešnejších prác vznikli o tretej nadržanom.

Je to láskavý muž, myslím môjho manžela, dobre stavaný s rednúcimi vlasmi. Náš syn a dcéra majú už pred tridsiatkou. Dcéra žije v Leedse a takisto sa venuje vede, hoci odlišnému odboru ako ja, špecializuje sa na hematológiu. Syn v súčasnosti žije v Manchestri, kde sa údajne venuje hudbe. Píše vlastné piesne. Myslím, že je celkom talentovaný – prirodzene, veď som jeho matka –, len doteraz neprišiel na to, akou cestou sa vydať, a stále sa hľadá. Asi je to preňho ťažké, keď ho všetci porovnávajú

s akademicky vzdelanou mladšou sestrou. Hoci nie je oveľa mladšia, lebo sa nám ju podarilo počať, keď mal syn iba šesť mesiacov.

Ale predpokladám, že Ťa môj rodinný život nezaujíma o nič viac ako mňa Tvoj. Samozrejme, že mi neunikla hrubá obrúčka na Tvojom prste. A taktiež viem, že si zaregistroval môj pohľad naň. Pozreli sme sa jeden druhému do očí a v tom okamihu sme pochopili, o čom náš vzťah bude. Predstavujem si Ťa v útulnom dome na predmestí, v podobnom, ako je ten náš, Tvoja pestovaná manželka je štihla atraktívna žena, ktorá zďaleka nevyzerá na svoj vek, je elegantná, energická, pravdepodobne blondína. Hádala by som Ti tri deti, dvoch chlapcov a jedno dievča, ktoré sa na Teba podobá, akoby Ti z oka vypadlo. Sú to len dohady, ale moja nátura sa nezaprie, som vedec zvyknutý donekonečna kombinovať a špekulovať o všetkých možnostiach. Na základe jediného zmyslového poznatku, ktorý o Tebe mám, viem stopercentne len jedinú vec. Sex s Tebou je ohromný, akoby sa podo mnou zatriasla zem.

Napriek tomu, že kúrenie bolo nastavené na minimum, vzduch sa rýchlo prehrial a sediac na pohodlnej čalúnenej stoličke sa ma zmocňovala únava. Ťukala som do klávesnice viac než hodinu, upravovala som napísaný text, kým mi nezačali klipkať oči a už som nevládala sedieť vzpriamene. Svoj výtvor som rýchlo prebehla očami, sem-tam som trochu učesala nejakú vetu, lebo som mala pocit, že minimálne v dvoch bodoch som nebola celkom úprimná. Prvá bola nevinná polopravda, po akej siahame v prípade, že sa snažíme druhej strane nenápadne podsunúť svoj obraz v želanom svetle. Vypustením niektorých zdanlivo nepodstatných detailov chceme znižovať alebo naopak zvyšovať význam niektorých faktov a vnútorne si to ospravedľujeme tým, že dotyčného nechceme zavádzať, len

ho chceme ušetriť nepodstatných faktov. Tvrдила som totiž, že najlepšie práce som vytvorila okolo tretej nadržanom. A to nie je pravda. Neklamala som v tom, že občas v noci pracujem, ale nikdy som v noci nenapísala nič hodnotné. Najplodnejším časom celého dňa je približne desiata hodina dopoludnia po tom, čo si dám na raňajky hrianku s džemom a šálku silnej čiernej kávy. Druhá polopravda je však oveľa podstatnejšia a týka sa časti, kde sa zmieňujem o svojom synovi.

Zatvorila som súbor, pomenovala som ho ako *DPH/prepočty/3* a ukryla ho priečinka s názvom *Listy/Účtovníctvo*. Na chvíľku sa ani mne nechcelo uveriť, že dokážem byť taká lstivá a nemám žiadne výčitky, presne ako vtedy v kaplnke, keď som si po náhodnom sexe s tebou premaľovala ústa rúžom, akoby sa nebolo nič stalo. Schúlila som sa v kresle a zatvorila som oči. Hoci bola vonku ešte úplná tma, začula som spoza okna vtáčí štebot a trepot krídel v korunách stromov – náznak optimistickej predohry krátko pred východom slnka. Pred rokmi bol ranný vtáčí koncert jedným z dôvodov, pre ktorý sme sa presťahovali na predmestie, ale po pár týždňoch moje počiatočné nadšenie opadlo a začalo ma to obťažovať. Bola to jednorazovka, nič viac. Vlastne sa nič nestalo. Malá epizódk. Vo vede sa pripúšťajú isté odchýlky. Ak sa však pravidelne opakujú, musíme sa o krok vrátiť a hľadať príčinu. Veda je založená na pochybnostiach a uznáva anomálie. Každý je iný aj vďaka tomu, že existujú anomálie založené na princípe, že *výnimky potvrdzujú pravidlo*. Ak by neexistovalo pravidlo, nebolo by výnimiek. A presne to som sa včera snažila vysvetliť počas svojho vystúpenia pred vybranou porotou.

*

Pamätám si, že v ten deň bolo mrazivo, vzduch voňal snehom, hoci ešte nepadla ani vločka. Kráčala som k budove parlamentu a pomyslela som si, že studený hustý vzduch v sebe ukrýva *prí-*

sľub bližšieho sa sneženia. Netrápilo ma to, pretože som mala na nohách nové topánky, pohodlné členkové čižmičky z lakovanej kože na nižšom podpätku, ten typ topánok, v ktorých majú ženy v strednom veku pocit, že oklamú svoj vek. A čo ešte? Čo ťa na mne mohlo zaujať? Mala som na sebe svetlosivé šaty s golierikom z mäkkého džerseja a navrchu dokonale padnúci čierny vlnený kabátik s veľkými striebornými gombíkmi. Možno pomohlo, že som mala v to ráno čerstvo umyté vlasy. Nedávno som si dala postupne zostrihať vlasy a pôvodne fádnu hnedú farbu mi oživilí svetlejšími pramienkami. V ten deň som bola so sebou vcelku spokojná. Spôsob, akým som sa opísala, môže vyznieť trochu samolúbo, pretože taká som – teda bola som taká, kým som ťa nestretla a nezažila všetko, čo nasledovalo. Pred niekoľkými týždňami mi nadbiehal mladík o polovicu mladší odo mňa – k tomu sa ešte vrátim neskôr – a neuveriteľne to pohladilo moje sebavedomie. Je pravda, že som jeho návrh odmietla, ale istý čas mi robilo dobre v tichosti fantazírovať o tom, aké by to mohlo byť.

Čakalo ma tretie vystúpenie pred vládnyim výborom, takže som už mala jasnú predstavu o tom, ako to tam beží – mala som tam prezentáciu predchádzajúce popoludnie. Vošla som otočnými dverami do budovy Portcullis House, hodila som kabelku na bežiaci pás, aby prešla cez röntgenové zariadenie, a s úsmevom som kývla na pozdrav chlapíkovi z ochranky. Pri pohľade na svoj hrubý strieborný náramok som si uvedomila, že sa rovnako ako včera nevyhnem krátkej masáži. Otočila som sa, aby moju fotku zosníмали na visačku, ktorá ma oprávňuje pohybovať sa celý deň bez sprievodu po budove parlamentu. Tak ako včera, aj dnes sa pri prechode detektorom kovov spustilo hlasné pípanie. Zodvihla som paže, aby ma mohla urastená strážnička prehľadať. Hoci sa celý život považujem za človeka, ktorý občas až chorobne dodržiava zákon, istým spôsobom ma vzrušuje predstava, že ma idú prehľadávať: či už tu, alebo

na letisku. Priznám sa, že som vždy trochu sklamaná, keď sa nerozozvučí alarm. Strážnička mi rýchlymi hmatmi prebehne obe ramená, a keď skončí, priloží si dlane k sebe, akoby sa šla modliť, a hranou rúk mi prejde pomedzi prsia. Muži z ochranky nás nespúšťajú z očí. Zdá sa mi to trápnejšie, akoby ma prehľadávali oni sami.

„Máte pekné topánky,“ povedala strážnička, zatiaľ čo mi ich jemne prehmatávala oboma rukami. „Musia byť veľmi pohodlné.“ Vzpriamila sa, obrátila sa a podala mi visačku na šnúrke. Pretiahla som si ju cez hlavu a mierne som sa naklonila, aby som dočiahla na čítačku, ktorá mi po overení dát automaticky otvorí sklenené bezpečnostné dvere.

Do zasadnutia výboru mi zostávala dobrá polhodinka – dorazila som v dostatočnom predstihu, takže som si kúpila veľké kapučíno a posadila som sa k okrúhlemu stolíku pod figovými stromami v átriu. Zahľbená do svojich včerajších zápiskov zo zasadnutia som roztrhla balíček s hnedým cukrom a nasypala som si jeho obsah do kávy. Zvyšky kryštálikov som postupne vyberala ukazovákom z balíčka a pomaly ich pojedala. Pri stoloch naokolo sedeli poslanci so svojimi hosťami, civilní zamestnanci, niekoľko ľudí z personálu jedálne, ktorí si sem odbehli počas pauzy, novinári, výskumníci, pracovníci sekretariátu a pomocný personál... Tu sa odohrávajú každodenné rutinné činnosti vládnych úradníkov, ktoré to celé držia pokope. Pozvali ma sem, aby som pomohla výboru skoncipovať návrh opatrení týkajúcich sa obmedzení v oblasti klonovacích technológií – väčšina ľudí je stále presvedčená, že o tom je celá genetika, akoby sa nezaoberala ničím iným len chovateľským experimentovaním, teda koľko identických oviec, myší alebo rastlín dokážeme vyrobiť. Nadrozmerná pšenica, hranaté paradajky, prasatá bez chorôb – už niekoľko rokov sa o tom vedú nezmyselné debaty, čo nikam nevedú. Prvýkrát ma pozvali na zasadnutie výboru pred tromi rokmi, aby som vystúpila

s prezentáciou, a keď ma teraz znovu prizvali na zasadnutie, bola som si istá, že sa všetko bude točiť okolo tej istej témy a predložia rovnaké argumenty ako predtým.

Chcem tým povedať, že v ten deň som mala celkom dobrú náladu, ale inak to bol obyčajný deň ako každý iný.

No napokon až taký obyčajný nebol. Sedela som tam, usrkávala som si z kávy a kým som sa ležérne pohrávala s vlasmi a študovala svoje zápisky, netušila som, že ma celý čas sleduješ.

*

Neskôr si mi túto situáciu detailne opísal zo svojho uhla pohľadu. Údajne som sa v jednom momente strhla a poobzerala som sa naokolo, akoby som mala pocit, že niekto volá moje meno, potom som sa zasa začítala do svojich papierov. Pripadalo ti to zvláštne. O niekoľko minút neskôr som sa poškrabala na pravej nohe. Prstom som si pošúchala spodok nosa, siahla po papierovej vreckovke a vysmrkala sa. Pozoroval si ma takmer z metrovej vzdialenosti od susedného stola a bol si si istý, že si to nevšimnem, lebo si bol pre mňa iba neznámy muž v kaviarni.

O 10:48 som zavrela pracovné dosky, ale nevložila som si ich do tašky, takže si podľa ich označenia vedel, že sa chystám na výbor alebo na stretnutie vo vedľajšej miestnosti. Predtým než som sa postavila, pomaly som poskladala papierový obrúsok a spolu s lyžičkou som ho vložila do šálky. Ošacoval si ma ako pedantku, ktorá si potrpí na poriadok. Vstala som zo stoličky, svižne som si ponaprávala a uhladila šaty spredu i zozadu a po oboch stranách som si prstami jemne načuchrala vlasy. Prehodila som si tašku cez plece a zodvihla som dosky. Cestou som sa ešte obzrela k stolu, či som tam náhodou niečo nezabudla. Neskôr si mi povedal, že to bolo pre teba znamenie, že mám deti. Tie vždy nechávajú veci kade-tade, takže ak si človek raz

zafixuje, že pred odchodom treba skontrolovať stôl, nezbaví sa tohto zvyku, ani keď dospejú a vyletia z hniezda. Ale vek mojich detí si nehádal správne. Tipoval si, že som ich mala až po tom, čo som rozbehla sľubnú kariéru, ani ti nenapadlo, že v mojom prípade to bolo naopak. Podľa tvojich slov som od kaviarenskeho stola vykročila ako sebaistá žena, ktorá presne vie, čo chce. Nespustil si ma z očí celú cestu cez priestranné átrium, kým som nevyšla otvoreným schodištom k miestnostiam určeným pre výbor. Kráčala som rozhodne so vztýčenou hlavou a s pohľadom upretým pred seba. Očividne som nemala ani tušenie, že by ma niekto mohol pozorovať, a to ťa na mne priťahovalo. Pôsobila som sebaisto a zároveň trochu naivne. Nemala som v ten deň počas popíjania kávy zvláštnu predtuchu? Neskôr si sa ma na to niekoľkokrát pýtal a snažil si sa mi nahovoriť, že hoci som si toho nebola vedomá, určite som podvedome vnímala tvoju prítomnosť. Ale pravda je taká, že som v tom momente nemala ani tušenie, že sa niečo také deje. Preberala som si v hlave najjednoduchší spôsob, ako vysvetlím výboru zloženému z laikov, prečo je tak veľa nefunkčných génov v porovnaní s funkčnými, ktoré kódujú proteíny.

Snažila som sa nájsť správne slová, aby som im objasnila, ako málo o tejto problematike stále vieme.

Žiadna predtucha? Celkom nič? Trochu sa ťa to dotklo, teda aspoň si sa tak zatváril. Ako je možné, že som tvoju prítomnosť vôbec necítila? Nie, tam nie, povedala som, ale možno som niečo pocítila v zasadačke výboru.

Moja prezentácia prebiehala podľa plánu, pomaly sa schyľovalo k obedu. Práve som zodpovedala otázku týkajúcu sa rapídneho rozvoja v oblasti klonovacích technológií. Je to typ informatívneho výboru, ktorého zasadania sú verejne prístupné a vopred ohlasované, takže od jeho členov sa očakáva, že budú klásť otázky, ktoré zaujímajú širokú verejnosť. Mali sme len jednu kratšiu prestávku, keď si pani Chairová potrebovala

správne zoradiť otázky. Poslanec po jej pravici – podľa umelo-hmotnej menovky Christopher neviemaký – z toho bol dosť frustrovaný a dával nám to najavo. Pokojne som počkala, naliala som si z krčaha trochu vody a odpila som si z pohára. A presne v tom momente ma premkol zvláštny pocit, kratučké napätie v oblasti pliec a krku. Mala som pocit, že v miestnosti je niekto ďalší, niekde za mojím chrbtom – akoby sa z ničoho nič priestor okolo mňa zúžil. Keď pani Chairová opäť zdvihla hlavu, všimla som si, že sa díva kamsi za mňa, smerom k radu stoličiek za mojím chrbtom. Potom pokračovala v zoradovaní svojich papierov, ospravedlňujúco sa usmiala a podotkla: „Prepáčte, prosím, pani profesorka, hneď to bude a môžeme pokračovať.“ Naklonila som sa k úradníkovi po svojej ľavici. Nikdy som v Británii nezískala profesúru – jediný raz ma oslovovali titulom profesorka počas roka, keď som sprevádzala manžela v rámci výskumnej výmennej stáže v Bostone a počas toho prednášala na miestnej univerzite. Mala by ma oslovať „doktorka“.

Obrátila som sa. V dvoch radoch sedadiel za mnou sedeli členovia parlamentu z výskumu vyzbrojení zápisníkmi a pracovnými doskami a ich pomocníci, ktorí sem prišli nazbierať užitočné informácie, aby mohli postúpiť na kariérnom rebríčku. Kútikom oka, mimo zorného poľa, som zaregistrovala, ako sa vstupné dvere potichučky zatvárajú. Niekto práve vyšiel z miestnosti.

„Ďakujem všetkým za zhovievavosť,“ povedala pani Chairová a obrátila sa tvárou späť k výboru. „Christopher, prepáčte, boli ste v zozname zaradený pod číslom šesť, ale mám k dispozícii prvú verziu, ktorá je očíslovaná ručne a nevedela som to po sebe prečítať.“

Christopher s neznámym priezviskom si podráždene povzdychol, predklonil sa na stoličke a svoju otázku položil príliš hlasným tónom, aby zakryl neznalosť základov genetiky.